

Зх спорт

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Факультет фізичної культури та спорту
Кафедра теорії та методики фізичної культури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А.Кузнецова

27 серпня 2019 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ,
КРАЄЗНАВЧИЙ ТА РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань: 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність: 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма: Фізична культура і спорт: тренер з видів спорту

Миколаїв - 2019

Розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.

Розробник програми: Войчун Олена Вікторівна, викладач кафедри теорії та методики фізичної культури (Войчун О.В.)

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії та методики фізичної культури

Протокол від «27» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри теорії та методики

фізичної культури (Литвиненко О. М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету фізичної культури та спорту

Протокол від «27» серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Литвиненко О. М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «27» серпня 2019 року № 14

Голова навчально-методичної комісії університету (Кузнецова О.А.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика організаційно-туристичної роботи, краєзнавчий та рекреаційний туризм» складена Войчун О.В. до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальність 017 Фізична культура і спорт.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні основи організації краєзнавчо-туристичної роботи, проведення краєзнавчих екскурсій рідного краю, методика навчання та організація краєзнавчо-туристичних змагань.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Методика організаційно-туристичної роботи, краєзнавчого та рекреаційного туризму» логічно пов'язана з іншими дисциплінами, які вивчаються студентами закладів вищої освіти: «Анатомія людини», «Фізіологічні основи фізичного виховання», «Теорія та методика фізичного виховання».

Програма

навчальної дисципліни

«Методика організаційно-туристичної роботи, краєзнавчий та рекреаційний туризм»

Кредит 1. Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи.

Кредит 2. Туризм і краєзнавство в системі навчально-виховної роботи школи.

Кредит 3. Методика організації та проведення масових туристичних заходів дитячого туризму.

Кредит 4. Періодичні форми туристично-краєзнавчої роботи.

Кредит 5. Організація та проведення туристичних походів.

Кредит 6 Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методика організаційно-туристичної роботи, краєзнавчий та рекреаційний туризм» є професійна підготовка студентів до практичної діяльності в якості вчителя фізичної культури в учбових закладах середньої освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика організаційно-туристичної роботи, краєзнавчий та рекреаційний туризм» є:

Освітні:

- вивчення теоретичних основ краєзнавчої діяльності, та спортивного орієнтування;
- оволодіння методикою викладання краєзнавчих навичок та вмінь;
- вивчення правил змагань краєзнавчого туризму;
- організація, підготовка і проведення туристичних походів.

Оздоровчі:

- розвиток функцій них систем організму та зміцнення здоров'я;
- розвиток фізичних якостей студентів;
- підвищення працездатності студентів.

Виховні:

- сприяння соціальному формуванню особистості;
- сприяння гармонічному розвитку особистості;
- виховання працездатності, наполегливості, витримки, сили волі, патріотизму.

Критеріями засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Методика організаційно-туристичної роботи, краєзнавчий та рекреаційний туризм»

є наявність у студентів наступних *знань*:

- місце та значення туристичної роботи в системі фізичного виховання України
- історія рідного краю як засобу виховання, фізичного розвитку та спорту
- основи організаційних навичок;
- основ методики навчання організації краєзнавчо-туристичної роботи;
- організації та змісту занять з організації краєзнавчо-туристичної роботи:

- класифікацію видів туризму та їх специфічні відмінності
- організації та проведення краєзнавчих походів
- програмування навантаження в туризмі та контроль за його впливом за його впливом на організм
- основ топографії та орієнтування
- організацію харчування в туристському поході
- організації та правил проведення змагань та зльотів з краєзнавчого туризму;
- організація рятувальних робіт та надання першої медичної допомоги в поході.

Вмінь та навичок:

- техніку виконання туристичних навичок та вмінь;
- проведення секційної роботи з організації краєзнавчо-туристичної роботи;
- організація і проведення змагань з туризму.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

Загальні компетенції (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетенції (ФК):

ФК 9. Здатність використовувати спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар.

ФК 10. Здатність здійснювати організацію діяльності з використанням різних видів та форм рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, зокрема, зі спортивного туризму й орієнтування за топографічними картами та іншими засобами навігації.

ФК 12. Здатність розв'язувати практичні проблеми за невизначених умов в окремих напрямках фізичної культури і спорту.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 13. Демонструє знання теоретичних засад використання рухової активності людини під час дозвілля для збереження здоров'я, зокрема, спортивного туризму й орієнтування на місцевості; проводить оцінку рухової активності; складає план кондиційного тренування; розробляє та організовує фізкультурно оздоровчі заходи для різних груп населення.

ПРН 14. Пояснює принципи, мету, завдання, засоби та методи спортивної підготовки, обговорює особливості змагальної діяльності та організацію й проведення спортивних змагань, структуру тренувального процесу, основи відбору й орієнтації спортсменів, основи моделювання та прогнозування у підготовці спортсменів; визначає поза тренувальні та поза змагальні стимулювання працездатності та відновлювальних процесів.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи.

Тема 1. Стисла історія формування туристично-краєзнавчої роботи як провідної галузі освіти.

Культурно-історичні ресурси. Ознаки екскурсії і екскурсійний метод пізнання. Пам'ятки археології, пам'ятки мистецтва, археологічні знахідки, мінералогічні, ботанічні і зоологічні колекції, документальні пам'ятки та інші речі, предмети і документи.

Тема 2. Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи.

Загальнолюдські принципи освіти та виховання в позаурочний час. Дидактичні принципи. Роль краєзнавчого принципу. Форми позакласної роботи: індивідуальні, групові й колективні; періодичні та епізодичні; стаціонарні й нестаціонарні. Методи ТКР.

Кредит 2. Туризм і краєзнавство в системі навчально-виховної роботи школи.

Тема 3. Розробка плану екскурсії по рідному краю.

Класифікація екскурсій за тематикою, віковими особливостями екскурсантів, територією проведення тощо. Методика проведення та завдання.

Тема 4. Краєзнавчо-туристичні ресурси Миколаївщини.

Основні підходи до визначення туристського регіону. Фактори формування туристського регіону. Статичні та динамічні фактори. Екзогенні та ендогенні фактори. Туристський регіон та регіональний туризм. Особливості розвитку регіонального туризму. Умови розвитку регіонального туризму.

Тема 5. Вікові особливості учнів і туристично-краєзнавча робота. Етапи формування особистості та фізіологія розвитку дитини. Особливості молодшого, середнього та старшого шкільного віку. Формування пізнавального інтересу, методи його стимулювання в різних вікових категоріях дітей. Методи співпраці з «важкими» дітьми. Соціальна адаптація дітей у процесі позакласного виховання.

Кредит 3. Методика організації та проведення масових туристичних заходів дитячого туризму.

Тема 6. Техніка в'язання туристичних вузлів.

Техніка в'язання туристичних вузлів, застосування їх під час проходження технічних етапів. Вирішування ситуаційних завдань. Організація похідного строю, визначення швидкості руху, вибір напрямку шляху на окремих дільницях. Виявлення оптимальних засобів подолання перешкод. Техніка виконання і методика навчання. Взаємозв'язок техніки і тактики туризму.

Тема 7. Туристичні переправи та способи їх подолання

Основні поняття з техніки і тактики туризму. Техніка подолання природних перешкод. Технічні прийоми. Техніка безпеки. Техніка різних видів туризму. Індивідуальна техніка подолання природних перешкод. Загальнотактична підготовка. Спеціальна тактична підготовка. Тактичний план маршруту туристичного походу.

Тема 8. Планування й облік роботи гуртків географічного спрямування.

Гурток як ефективний засіб формування комплексу знань за певною тематикою. Планування та облік гуртків. Розробка тематичного та календарного планів роботи гуртків. Тематика і методика проведення занять у гуртках.

Кредит 4. Періодичні форми туристично-краєзнавчої роботи.

Тема 9. Спортивне орієнтування.

Історія формування орієнтування як виду спорту. Скандинавський етап розвитку. Розвиток орієнтування в Радянському Союзі. Сучасний етап розвитку в Україні. Міжнародна федерація орієнтування. Правила змагань.

Тема 10. Азимут і рух по місцевості.

Вирішування завдань на місцевості. Азимут. Рух за азимутом. Засоби визначення точки знаходження. Порівняння карти з місцевістю. Техніка виконання та методика навчання.

Кредит 5. Організація та проведення туристичних походів.

Тема 11. Самоврядування туристичної групи.

Вибір району туристичного походу. Розробка маршрутної документації. Розподіл обов'язків у туристичній групі. Планування основного та запасного варіантів маршруту. Підготовка особистого та групового зарядження. Розрахунок і підготовка продуктів харчування. Оформлення маршрутної документації. Забезпечення зв'язку за часом та місцем відповідно до контрольного терміну. Проведення туристичних походів у літніх, осінніх і зимових умовах. Особливості організації та проведення походів у різних видах туризму. Забезпечення безпеки – основна проблема організації туристичних походів з починаючими туристами. Особливості організації туристичних походів з різними віковими групами починаючих туристів.

Тема 12. Навчальна стежка. Види стежок – комплексні й тематичні. Етапи створення та облаштування навчальної стежки. Документація й правове узгодження організаційних питань створення стежки. Облаштування майданчиків для спостереження та рекреаційних зон. Просвітницька та виховна робота на стежці.

Кредит 6. Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.

Тема 13. Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.

Поняття рекреаційний потенціал. Рекреаційний потенціал як умова розвитку рекреації. Основні властивості рекреаційного потенціалу. Природно-рекреаційний потенціал як передумова розвитку туризму. Оцінки рекреаційного потенціалу: рельєф, клімат, вода, мінеральна вода, флора та фауна, природні ресурси, культурно-історичні ресурси.

Тема 14. Ігрові технології в краєзнавчо-туристичній діяльності

Рольові, туристичні, спортивні ігри, спортивне орієнтування, змагання з техніки туризму, конкурси та вікторини з різних галузей географічного знання

Тема 15. Рекреаційна система Миколаївської області.

Основні підходи до визначення туристського регіону. Фактори формування туристського регіону. Статичні та динамічні фактори. Екзогенні та ендогенні фактори. Туристський регіон та регіональний туризм. Особливості розвитку регіонального туризму. Умови розвитку регіонального туризму.

3. Рекомендована література

Базова

1. Ахмедова О.О. Можливості використання світового досвіду державного регулювання у сфері туризму в Україні // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія "Державне управління". - 2016. - №1. - С.32-37.
2. Ахмедова О.О., Сікорська І.М. Туристична індустрія як об'єкт державного регулювання // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. - 2014. - Вип.8. - С.40-47.
3. Бедрік Н.М. Державне регулювання туристичної галузі в умовах подолання кризи // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. - 2015. - №2.
4. Білотіл О.М. Механізми державного управління в туристичній індустрії на прикладі Причорноморського регіону України: дис... к.держ.упр.: 25.00.02. - Харків, 2016. - 236 с.
5. Богаченко О.П. Форми і способи розвитку лікувально-оздоровчого туризму у приморських місцевостях // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - 2014. - Вип.1. - С.144-149.
6. Божко Л.Д. Історіографія досліджень туризму за доби незалежності України // Вісник ХДАК. - 2014. - Вип.43.
7. Бриль К.Г. Місце стратегічних пріоритетів розвитку у підвищенні інвестиційної привабливості туристичної галузі // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - №10. - С.14-18.
8. Величко Л.Ю. Передовий світовий досвід державної підтримки розвитку туризму: уроки для України // Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. - Київ, 25 березня 2016 р.) / у 2-х ч. - Київ: ВЦ КНУКіМ, 2016. - Ч.І. - С.598-600.
9. Габа М.І. Фактори впливу на розвиток та діяльність у сфері сільського зеленого туризму Карпат // Інтелект ХХІ. - 2014. - №5. - С.87-94.
10. Горецький А.І. Механізми державного регулювання розвитком рекреаційного туризму Карпатського регіону України: автореф. дис... к.держ. упр.: 25.00.02. - Харків, 2014. - 19 с.

Допоміжна

1. Домбровська С.М. Основні напрямки державного управління рекреаційною сферою на прикладі зарубіжного досвіду // Державне будівництво. - 2014. - №2.
2. Драпушко Р. Індустрія туризму: міжнародний та вітчизняний досвід // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія "Філософія, педагогіка, психологія". - 2014. - Вип.35. - С.31-36.
3. Коржилов Л.І. Формування основних напрямків державної підтримки розвитку туристичної галузі України: дис... к.е.н.: 08.00.03. - Харків, 2015. - 227 с.

4. Мельниченко О.А., Величко Л.Ю. Індустрія туризму: сутність, складові, кластери, необхідність державного регулювання // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2015. - №4. - С.39.
5. Мельниченко О.А., Величко Л.Ю. Сучасні концепції державного регулювання розвитку індустрії туризму // Державне будівництво. - 2015. - №2.
6. Сисоєва С.І. Механізми державного регулювання розвитку туристичних послуг України (на прикладі Причорноморського та Карпатського регіонів): автореф. дис... к.держ.упр.: 25.00.02. - Харків, 2015. - 19 с.
7. Трілленберг Г. Інноваційно-кластерний підхід до розвитку туризму України в умовах глобалізації // Журнал європейської економіки. - 2014. - Т.13. - №4. - С.401-414.
8. Фролова Е.В. Направления и механизмы развития туристической привлекательности территории // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - №5. - С.297-305.
9. Царенко О.В., Шпак Л.О. Розробка механізму залучення фінансових інвестицій в туристично-рекреаційний комплекс регіону // Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - №6. - С.11-14.
10. Щепанський Е.В. Механізм державного антикризового управління в туристично-рекреаційній сфері України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. - 2015. - №1. - С.284-292.

Інформаційні ресурси

1. http://tourlib.net/statti_ukr/bedrik.htm.
2. http://tourlib.net/statti_ukr/bozhko5.htm.
3. http://tourlib.net/statti_ukr/dombrovska.htm.
4. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2015-2/doc/2/02.pdf>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковим контролем успішності навчання студентів є залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Діагностичний розділ визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і включає в себе ряд підрозділів:

- Опитування студентів під час проведення практичних та лабораторних занять.
- Оцінювання письмових завдань.
- Оцінювання контрольних робіт
- Перевірка та оцінювання самостійної роботи студентів відбувається під час опитування.

Використання пакетів тестових завдань

- Використання пакетів тестових завдань для підсумкового контролю знань
- Контроль засвоєння професійних навичок

Оцінка рівня оволодіння туристичними вміннями, теоретичним основам історії, археології рідного краю та спортивного орієнтування, здійснюється за допомогою:

- а) оцінювання практичного виконання студентами окремого елемента туристичної переправи;
- б) практичного виконання студентами цілісного завдання у змагальних умовах, згідно з правилами змагань з краєзнавчого туризму.